

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Назва курсу <i>Обов'язковий /вибірковий</i>	Виразне читання <i>Обов'язковий</i>
Ступінь освіти Освітня програма	бакалавр Середня освіта. Українська мова і література
Семестр/ Курс	<i>2 семестр / 1 курс</i>
Викладач	Юрченко О.В
Профайл викладача	https://filolog.mdpu.org.ua/?page_id=15363
Контактний тел.	0975070524
E-mail:	docent28051981@gmail.com
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=1216
Консультації	<i>Очні консультації:</i> згідно г графіком роботи кафедри української мови <i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Освітній компонент «Виразне читання» розрахований на здобувачів освіти спеціальності 014. 01 Середня освіта (Українська мова і література).

У нових соціально-економічних умовах розвитку державності зростає значення й вимоги до формування соціально-активної, культурної та духовно багаті особистості. Однією з основних умов цього процесу є набуття здобувачами навичок вільно і грамотно оперувати мовленнєвими засобами. Не володіючи досконало багатством рідної мови, громадянин буде не спроможним розвинути свою думку. Тому одним із найголовніших завдань освітнього компонента є формування компетентностей змістовно, граматично правильно та стилістично вправно висловлювати свої думки, за допомогою засобів логіко-емоційної виразності передавати зміст художнього твору, відтворюючи його психологічний настрій.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета освітнього компонента полягає в розкритті закономірностей теорії і практики виразного читання; формуванні вмінь та навичок досконалого володіння мовними засобами; читання текстів з дотриманням норм літературної мови та у відтворенні експресивно-емоційного забарвлення художніх творів; виробленні навичок складання мовленнєвих партитур.

Головне **завдання** полягає у формуванні знань і вмінь з основи теорії виразного читання як мистецтва слова в педагогічному процесі, техніки мовлення як необхідної передумови словесної дії, основних положень засобів логіко-емоційної виразності читання, мовлення, особливостей читання творів різних жанрів.

Методи навчання та методи контролю

Освітній компонент передбачає викладання навчального матеріалу з використанням таких методів: **словесних** – у формі лекцій, навчальних дискусій, евристичної бесіди, інтерактивних методів; **наочних** – презентацій, ілюстрування; **практичних** – конспектування лекцій, тезування новітніх положень навчально-методичних та науково-критичних праць, спостереження й аналізу мовних фактів, тренувальних вправ.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача освіти до виконання конкретної роботи. Форми проведення поточного контролю: розв'язання суджень, тестові завдання, усне опитування.

Проміжний контроль відбувається у вигляді тестів.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

1. Загальні компетентності:

ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність свідомо визначати цілі власного професійного й особистісного розвитку, організовувати власну діяльність, критично її оцінювати й аналізувати, працювати автономно та в команді.

ЗК 5. Здатність застосовувати набуті знання та вміння в практичних ситуаціях, прогнозувати, проектувати та моделювати освітній процес, зрозуміло і недвозначно доносити власні висновки до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.

2. Фахові компетентності:

ФК06. Спроможність оцінити комунікативну і/або естетичну значущість художнього тексту; володіння навичками кваліфікованої інтерпретації різноманітних типів текстів, у тому числі й навичками розкрити їх смисл, простежити зв'язки із культурно-історичним контекстом епохи, враховуючи різні форми і канали передачі й кодування інформації; володіння навичками зіставляти мови культур і демонструвати взаємодію мистецтв та використовувати їх у педагогічній діяльності.

ФК07. Здатність вільно володіти українською мовою, адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової і міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

ПРН01. Знати сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови і літератури.

ПРН09. Орієнтуватися в актуальних проблемах вивчення мови й літератури, інноваціях в освітньому процесі.

ПРН20. Уміти застосовувати різні концептуальні підходи до аналізу мовних і літературних явищ, спираючись на найновіші досягнення мовознавчої та літературознавчої наук.

5. ОБСЯГ КУРСУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	18	18	54

6. ПОЛІТИКИ КУРСУ

Політика академічної поведінки та етики:

Обов'язкове відвідування аудиторних занять; попередня підготовка до лекційних та семінарських занять згідно з рекомендаціями викладача; активна участь в обговоренні питань; якісне та своєчасне виконання завдань, засвоєння тем для самостійного опрацювання; участь у всіх видах контролю – поточному, проміжному та підсумковому.

Обов'язкове дотримання Кодексу академічної доброчесності, прийнятого в МДПУ імені Богдана Хмельницького, а також чинного Положення про академічну доброчесність. Здобувачі освіти повинні самостійно виконувати навчальні завдання та завдання поточного й періодичного контролю, регулярно опрацьовувати теми, винесені на самостійне опрацювання, посилатися на джерела інформації у разі запозичень ідей, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право.

Навчальні, довідкові та наукові джерела, що мають обмежений доступ, надаються викладачем винятково з освітньою метою. Здобувачі вищої освіти не мають права тиражувати їх або передавати третім особам. Окрім рекомендованих викладачем заохочується використання інших джерел за вибором здобувачів.

7. СТРУКТУРА КУРСУ

7.1 СТРУКТУРА КУРСУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИРАЗНОГО ЧИТАННЯ						
6	Тема 1. Вступ. Місце і значення виразного читання в педагогічному процесі та професійній підготовці фахівця	Лекційне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 2, 4, 5,			впродовж навчального семестру
6	Тема 2. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії.	Лекційне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 2, 3			впродовж навчального семестру

8	Тема 3. Дихання. Керування дихальним апаратом	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)				
8	Тема 4. Голос. Значення голосу для читця.	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1, 2, 4, 5,			впродовж навчального семестру
8	Тема 5. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці вчителя.	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1,2,3,4,5			впродовж навчального семестру
8	Тема 6. Орфоепія. Сучасні норми української орфоепії.	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1,4,3.			впродовж навчального семестру
БЛОК 2. ІНТОНАЦІЯ. ЗАСОБИ ЛОГІКО-ЕМОЦІЙНОЇ ВИРАЗНОСТІ ЧИТАННЯ						
9	Тема 7. Мовні такти. Паузи.	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1,2,3, 4,5			впродовж навчального семестру
9	Тема 8. Наголос.	Лекційне заняття (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1,2,3, 4,5			впродовж навчального семестру
7	Тема 9. Мелодика й темп мовлення	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1,2,3, 4,5			впродовж навчального семестру
7	Тема 10. Позамовні засоби виразності читання	Лекційне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1,2,3, 4,5			впродовж навчального семестру

7	Тема 11. Підготовка твору для читання та аналізу	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1,2,3, 4,5			впродовж навчального семестру
7	12. Складання партитури та виразного читання тексту	Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (5 год.)	1,2,3, 4,5			впродовж навчального семестру

7.2. СХЕМА КУРСУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Вступ. Місце і значення виразного читання в педагогічному процесі та професійній підготовці фахівця	Мета й завдання курсу. Принципи і система розвитку теоретичної основи виразного читання. Методи і прийоми виразного читання. Вдосконалення техніки виразного читання. Основи техніки мовлення (вправи на відпрацювання правильного дихання, постановку голосу, очищення дикції).
Тема 2. Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії.	Мова і мовлення в аспекті лінгводидактики. Нормативність і культура українського мовлення. Характеристика слова і його значення. Поняття «смысл слова» і «значення слова». Типи лексичних значень. Словниковий склад української мови. Активна й пасивна лексика. Шари української лексики. Емоційність як комунікативна якість мовлення. Емоційні слова і словосполучення. Їх смислове навантаження. Експресивність мовлення. Тропи. Їх значення в мовленні.
Тема 3. Дихання. Керування дихальним апаратом	Техніка мовлення як необхідна передумова словесної дії. Процес дихання. Види дихання. Вправи на вироблення вмінь керувати роботою дихального апарату.
Тема 4. Голос. Значення голосу для читця.	Значення голосу для читця. Утворення голосу. Розвиток голосу і, перш за все, таких його якостей, як сила, діапазон, темп, рухливість. Гігієна голосу. Вправи на розвиток голосу.
Тема 5. Дикція. Значення дикції у професійній	Що таке дикція. Значення дикції у професійній підготовці вчителя.

підготовці вчителя.	Артикуляція голосних. Артикуляція приголосних.
Тема 6. Орфоепія. Сучасні норми української орфоепії.	Сучасні норми української орфоепії. Значення орфоепії для читця. Основні причини порушення орфоепічних норм. Вимова голосних. Вимова приголосних. Наслідки неправильного наголошення складів слів у мовному потоці.
Тема 7. Мовні такти. Паузи.	Мовні такти, їх значення для процесу читання, мовлення. Членування тексту на мовні такти. Паузи, їх роль і значення, різновиди і позначення на письмі.
Тема 8. Наголос.	Диференціація поняття наголосу. Словесний та фразовий наголоси. Поняття про логічний наголос. Значення логічних наголосів для вираження змісту фрази. Вимова наголошених слів.
Тема 9. Позамовні засоби виразності читання	Значення позамовних рухових засобів виразного читання для відтворення змісту тексту. Значення і класифікація жестів у звичайному спілкуванні і виразному читанні. Жестикуляція вчителя-читця під час читання. Значення міміки для процесу читання.

7.3. СХЕМА КУРСУ (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
Тема 1. Дихання. Керування дихальним апаратом	Вправи на вироблення вмінь керувати роботою дихального апарату.
Тема 2. Голос. Значення голосу для читця.	Гігієна голосу. Вправи на розвиток голосу.
Тема 3. Дикція. Значення дикції у професійній підготовці вчителя.	Відпрацювання дикції. Гімнастика органів мовлення. Вправи на тренування артикуляції голосних і приголосних у складах, словах, фразах.

Тема 4. Орфоепія. Сучасні норми української орфоепії.	Сучасні норми української орфоепії. Значення орфоепії для читця. Основні причини порушення орфоепічних норм. Вимова голосних. Вимова приголосних. Наслідки неправильного наголошення складів слів у мовному потоці.
Тема 5. Мовні такти. Паузи.	Синтаксична пауза. Логічна пауза. Психологічна пауза. Різноманітний характер і дія психологічної паузи. Фізіологічна пауза. Віршова пауза. Тривалість пауз.
Тема 6. Наголос.	Логічний наголос. Функціональні особливості логічного наголосу. Тактовий логічний наголос. Головний логічний наголос.
Тема 7. Мелодика й темп мовлення	Мелодика мовлення, її значення для вираження змісту фрази. Основні мелодійні зміни і позначення їх на письмі. Розуміння і визначення мелодики у тексті. Значення темпу для процесу читання, мовлення. Творення темпу і його зміни. Залежність загального темпу і його змін у тексті. Позначення темпу на письмі.
Тема 8. Підготовка твору для читання та аналізу	Етапи підготовки до роботи з художнім твором (попередня робота над твором). Визначення виховної, пізнавальної та художньо-естетичної вартості тексту. Окреслення завдань читця та аналізу твору. Лінгвістичний аналіз твору
9. Складання партитури та виразного читання тексту	Дієвий аналіз твору. Партитура тексту.

10.3 СХЕМА КУРСУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

№ з/п	Теми* і перелік питань що винесені на самостійне вивчення
-------	---

1	Багатство мовлення. Критерії оцінки багатства мовлення. Лексичне, семантичне багатство мовлення.
2	Мелодика мовлення. Значення мелодики мовлення для вираження змісту фрази.
3	Правила застосування позамовних засобів виразності при читанні художніх творів.
4	Значення засобів логічно-емоційної виразності читання для професійної підготовки вчителя.
5	Образно-тропеїчні засоби як форма оптимізації виразності мовлення (фігури заміщення якості і кількості).
6	Образність мовлення – запорука виразності.
7	Умови досягнення виразності мовлення.
8	Розвиток власних мовленнєвих якостей (досконале володіння мовленнєвим апаратом, диханням, голосом, дикцією, орфоepією).
9	Інтонація як мовленнєве явище на слуховому рівні сприймання
10	Відображення мовного етикету в усній народній творчості .
11	Логічний наголос. Функціональні особливості логічного наголосу. Тактовий логічний наголос. Головний логічний наголос.

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>За семестр з курсу дисципліни проводяться два періодичні контролі (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Студент має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Якщо підсумковим контролем вивчення дисципліни є диференційований або недиференційований залік, то набраних таким чином 60 і більше балів достатньо для його зарахування.</p> <p>Якщо підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на</p>
---	---

	екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $ZP = (ПО + E) / 2$
Практичні заняття	<p>«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Студент здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	Студент, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни. Студент зобов'язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Вартик О.П. Виразне читання: Навчально-методичні рекомендації. Тирасполь, 2015. 128 с.

2. Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: Навчальний посібник / За ред. В.В. Різуна. К.: Атіка, 2008. 204 с.
3. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: Навч. Посібник. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Ліра-К, 2007. 240 с.
4. Коваленко С.М. Сучасна риторика: Навчально-практичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 184 с.
5. Колотілова Н.А. Риторика. Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 232 с.
6. Кочерган М.П. Загальне мовознавство підручник. 3-тє вид. К.: ВЦ «Академія», 2010. 464 с.
7. Олійник О. Культура мовлення. Навчальний посібник. К.: кондор, 2008. 296 с.
8. Терешко І. Розвиток самостійного мислення студентів-філологів на заняттях з виразного читання. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. №6. С. 74–79.
9. Фенко М. Виразне читання: робоча програма та методичні рекомендації. Луцьк: ПП Іванюк, 2013.

Додаткова

1. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні. К.: Ліра, 2004. 161 с.
2. Герасимов Ю. Виразне читання медитативної лірики Ліни Костенко (на прикладі програмної поезії «Страшні слова, коли вони мовчать...»). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна», 2013. Вип. 41. С. 17–20.
3. Герасимов Ю. Інтонація громадянського звучання поезії Василя Стуса «Ярій, душе! Ярій, а не ридай!..» (виразне читання програмного твору). *Українська мова та література*. 2012. № 21. С. 32–36.
4. Герасимов Ю. О. Деякі зауваги щодо виразного читання громадянської лірики Т. Г. Шевченка (на прикладі поезії «Сон»). *Волинь-Житомирщина: історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Житомир, 2010. № 21. С. 273–281.
5. Григорчук А., Протопопова М. Проектна діяльність учнів на уроках читання. *Початкова школа*. 2007. №1. С.14-18.
6. Данильченко І.Г. Культура мовлення та виразне читання. Збірник навчальних програм зі спеціальності «Дошкільна освіта» / За ред. О.І. Курка. Глухів: РВВ ГНПУ імені О.Довженка, 2013.
7. Жубрид С. Цікаві завдання до уроків читання. *Початкова школа*. 2004. №1. С.23-25.
8. Захарчук З. Ефективні способи опрацювання партитури виразного читання. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 2. С. 102–107.

9. Малиновська Т. В. Виразне читання як засіб розкриття підтексту твору. *Методичний пошук*. Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. Житомир, 2013. №11. С. 55–60.
10. Пехота О.М. Індивідуальність учителя: теорія і практика: Навчальний посібник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Миколаїв: ТОВ «Фірма «Іліон», 2009. 272 с.
11. Семенов О.М. Культура наукової української мови: навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2010. 216 с.
12. Сербенська О.А. Культура усного мовлення. Практикум: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

Інформаційні ресурси

1. Нова Мова (<http://novamova.com.ua>)
2. Лінгур (<http://linguist.univ.kiev.ua>)
3. Електронна бібліотека Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/eb>)
4. Лінгвістичний портал (<http://proling.com>)
5. Тезаурус української мови (<http://www.geocities.com/hommahchorny/hl.html>)
6. Українська мова (<http://www.ussr.to/ALL/tishkovets/movva>)
7. Тлумачний словник української мови (<http://www.unicorne.org/dictionnaireUkrainien/>).